

RESTAURÁTORSKÁ ZPRÁVA

Akademie výtvarných umění v Praze
Ateliér restaurování výtvarných děl malířských
a polychromované plastiky
škola doc. Adama Pokorného
2026

avu

Název: Podobizna ženy z Litoměřic

Autor: Antonín Machek

Datace:

Technika: olej na plátně

Rozměry:

Majitel: NG

Inv. č. O 5215

Datum převzetí:

Vedoucí pedagog: doc. MgA. Adam Pokorný

Odborný dohled: odb. as. Theodora Popová, Akad. mal.

Práci provádí: Anna Loudová, studentka 4. ročníku v ateliéru Restaurování výtvarných děl malířských a polychromované plastiky

POPIS DÍLA

Jedná se o olejomalbu na plátně zachycující portrét neznámé ženy z Litoměřic. Půlfigura je zachycená ze 3/4 pohledu. Dáma má na sobě červené šaty a bohatě zdobený bílý krajkový klobouk s květinami. Autorem je Antonín Machek, český malíř období klasicismu, žijící mezi lety 1775 a 1844.

Modelace v inkarnátu je hladká, vystavěná na okrové podmalbě. V malbě drapérie se uplatňují tahy štětcem. Krajky a květiny jsou vyvedeny pastózními nánosy běloby.

STAV DÍLA PŘED RESTAUROVÁNÍM

Malby je provedena na jemném plátně opatřeném světlým narůžovělým podkladem. Plátno je tkáno klasickou plátnovou vazbou. Pod originálním plátnem se nachází plátno rentolážní, na které je obraz připevněn pomocí kliho škrobové směsi. Rentolážní plátno má taktéž plátnovou vazbu a je jemné. Plátno je povolené a projevuje se v něm napínací rám. V důsledku povolení vzniká také deformace v rozích plátna. V levém dolním rohu se nachází vryp.

Zadní strana rentolážního plátna je znečištěna prachovými depozity. Nachází se na ní razítko s inventárním číslem.

Napínací rám je pravoúhlý s vodorovnou středovou lištou. Je dopínací a nemá profilaci. Na dolním okraji se nachází dva štítky. Plátno je na rám přichyceno kovovými hřebíčky.

Na okrajích plátna se nacházejí oblasti s vypadanou malbou, ve kterých je viditelný šeps. Malba je v celé ploše zkrakelovaná. Nad rukou se nachází přelep, který zajišťuje místo s vypadanou malbou. Výrazná krakeláž se nachází také v levém dolním rohu v okolí vrypu.

Zažloutlá laková vrstva je lokálně ztenčená v oblasti tváře. Obraz je pokryt vrstvou prachových depozitů.

NÁVRH NA RESTAUROVÁNÍ

1. vstupní fotografická dokumentace
2. průvodní restaurátorský průzkum
 - a) rozptýlené viditelné světlo
 - b) razantní boční nasvícení
 - c) uv luminiscence
 - d) ir snímek + falešná barevnost
 - e) uv fotografie + falešná barevnost
 - f) rtg snímek
3. odstranění přelepu
4. prekonsolidace
5. čištění zadní strany
6. přelepení okrajů
7. sejmutí z rámu
8. snímání povrchových nečistot
9. snímání lakové vrstvy
10. snímání nečistot z okrajů
11. odstranění rentolážního plátna
12. celoplošná konsolidace a vyrovnání
13. odstranění tmelů
14. tmelení
15. úprava původního rámu - čištění, dodání profilačních lišt
16. strip lining
17. loose lining
18. napnutí obrazu
19. retuše
20. aplikace ochranné lakové vrstvy

PRŮBĚH RESTAUROVÁNÍ

Nejprve byl obraz vyjmut z ozdobného rámu. Následně byl z obrazu po zavlhčení white spiritem odstraněn přelep a defekt s vypadanou malbou byl společně s dalšími drobnými defekty prekonsolidován 5% želatinou (po zavlhčení isooktanem, pro zlepšení penetrace). Poté byla konsolidovaná místa zatížena a zažehlena.

Obraz byl poté otočen a zadní strana byla vyčištěna suchou cestou pomocí polyuretanových houbiček.

Okraje obrazu byly opatřeny přelepem a po zaschnutí byly odstraněny hřebíčky a obraz byl sejmut z rámu. Okolí hřebíčků bylo konsolidováno 5% želatinou a zažehleno. Poté byly pomocí vlhkosti a žehličky vyrovnány okraje. Následně byly okraje dočištěny suchou cestou.

Obraz byl otočen a připevněn na desku. Byly sejmuty přelepy okrajů a následně byly okraje zkonsolidovány 5% želatinou a zažehleny.

Povrchové nečistoty byly sejmuty suchou cestou polyuretanovou houbičkou. Po zkoušce čištění pufrovanými roztoky se ukázalo, že nedochází k odstraňování dalších nečistot a bylo tedy přistoupeno ke zkouškám snímání lakové vrstvy. Byly testovány směsy ethanolu s isooktanem (IE1 až IE4) a acetonu s isooktanem (IA1 až IA4). Jako nejvhodnější se ukázala směs IE4. Stejná směs se ukázala jako ideální i pro snímání retuší.

Na okrajích se nacházela vrstva kliho škrobové směsi, která byla při předchozím restaurátorském zásahu použita pro rentoláž. Byla odstraněna mechanicky po zavlhčení plátkem agaru.

Bylo rozhodnuto odstranění rentoláže, jelikož jejím vlivem začínalo v malbě docházet k deformacím, které by mohly v budoucnosti vést ke vzniku defektů. Obraz byl z přední strany opatřen plexisolovým přelepem. Odstranění rentolážního plátna bylo možné provést za sucha pouze mechanicky. Klihoškrobový lep, který byl v minulosti použit pro adhezi rentolážního plátna, byl odstraňován mechanicky po navlhčení agarovým plátkem. Plátky byly aplikovány ve formě šachovnice, na každém místě po dobu 10 minut. Každé místo bylo poté zatíženo závažím na filtračním papíru, který odsál přebytečnou vlhkost.

Obraz byl minulosti již po napnutí na rám ze zadní strany opatřen nátěrem, který byl ztenčován stejnou metodou, jako klihoškrobová směs použitá pro rentoláž. Tento nátěr nebylo možné odstranit úplně, protože hrozilo narušení stability plátna. Tento fakt komplikoval následnou aplikaci konsolidantu. Byly provedeny zkoušky a výsledkem bylo rozhodnutí o aplikaci konsolidantu (5% plexisol) z přední strany v podtlaku na vakuovém stole. Z obrazu byl sejmut přelep a po umístění na stůl byl překryt japonským papírem a melinexem. Konsolidant byl před aplikací mírně zahřát, aby se podpořila jeho penetrace. Aplikace probíhala pomocí injektaže mezi vrstvu melinexu a japonského papíru. Další den byl konsolidant aktivován pomocí tepla (opět v podtlaku na vakuovém stole).

Stabilita obrazu měla být opět podpořena pomocí rentoláže, tentokrát však provedené pomocí mist liningu. Rentolážní plátno bylo vypnuto na stretcher a plocha obrazu byla vymezena pomocí jeho obkreslení. Okraje byly přelepeny lepenkou a plocha pro obraz byla zdrsňena pomocí smirkového papíru. Následně bylo pomocí airbrushu aplikováno adhezivum (směs disperze K360 a Plextolu 1 : 1). Po okrajích bylo adhezivum aplikováno ve dvou vrstvách, aby byly více posíleny (první postřík adhezivem probíhalo se středem vykrytým fólií, druhý bez fólie). Adhezivum bylo aktivováno v podtlaku pomocí textílie napuštěné ethanolem.

Napínací rám byl vyčištěn a opatřen distančními profilovými lištami a bylo na něj vypnuto rentolované plátno.

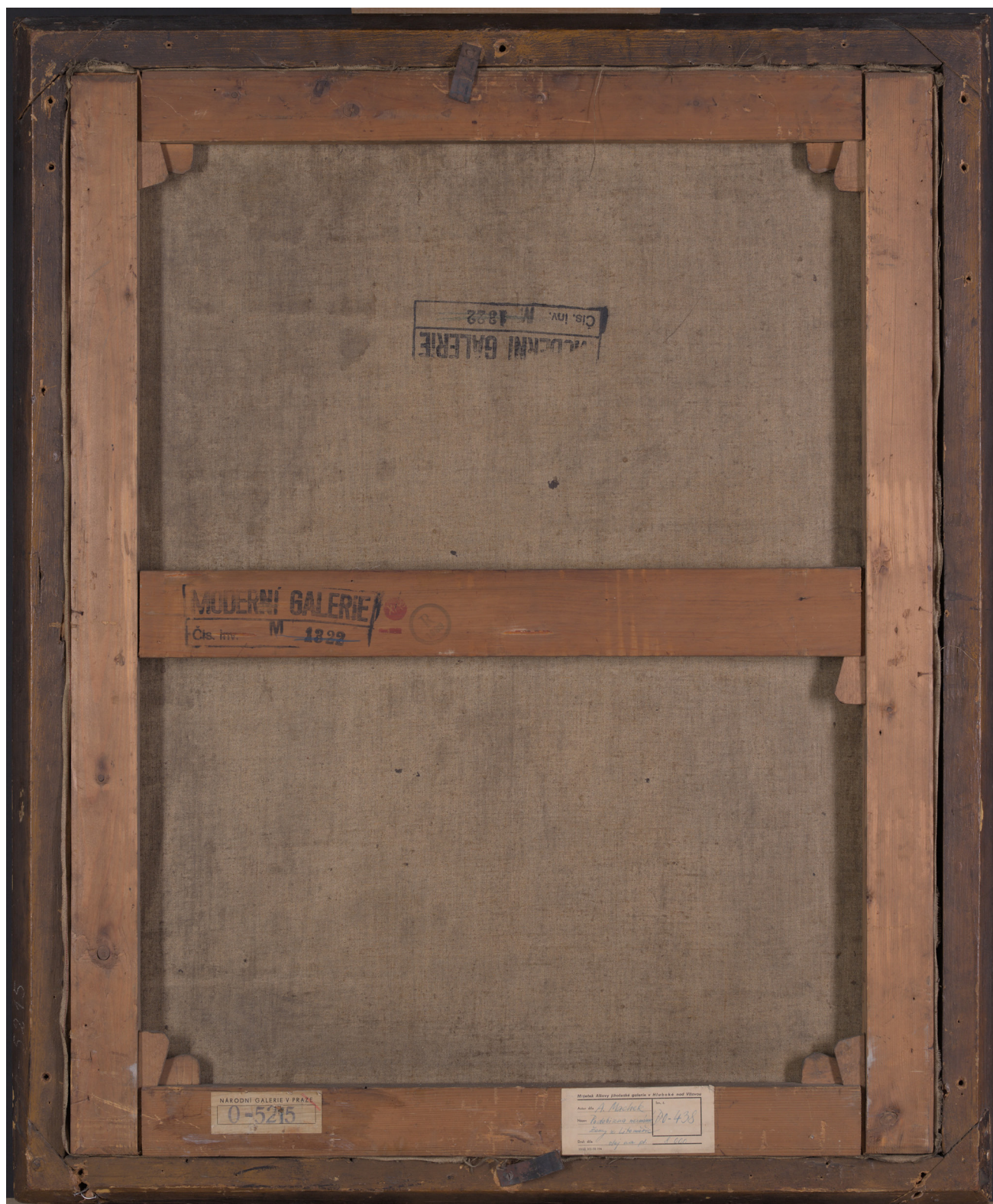
Následovalo tmelení defektů a retuš akvarelem. Poté byl obraz opatřen izolační vrstvou laku a doretušován pryskyřičnými barvami Gamblin.

celek v rámu - rozptýlené viditelné světlo

celek v rámu - snímek v uv luminiscenci

celek v rámu, zadní strana - rozptýlené viditelné světlo

celek v rámu, zadní strana - snímek v uv luminiscenci

celek - rozptýlené viditelné světlo

celek - razantní boční nasvícení zleva

celek - razantní boční nasvícení zprava

celek - snímek v uv luminiscenci

celek - snímek kamerou OSIRIS

celek - ir reflektografie

celek - ir falešná barevnost

celek - uv fotografie

celek - uv falešná barevnost

detail portrétu - rozptýlené viditelné světlo

detail portrétu - razantní boční nasvícení zleva

detail portrétu - razantní boční nasvícení zprava

detail portrétu - snímek v uv luminiscenci

detail ruky a přelepu - rozptýlené viditelné světlo

detail ruky a přelepu - razantní boční nasvícení

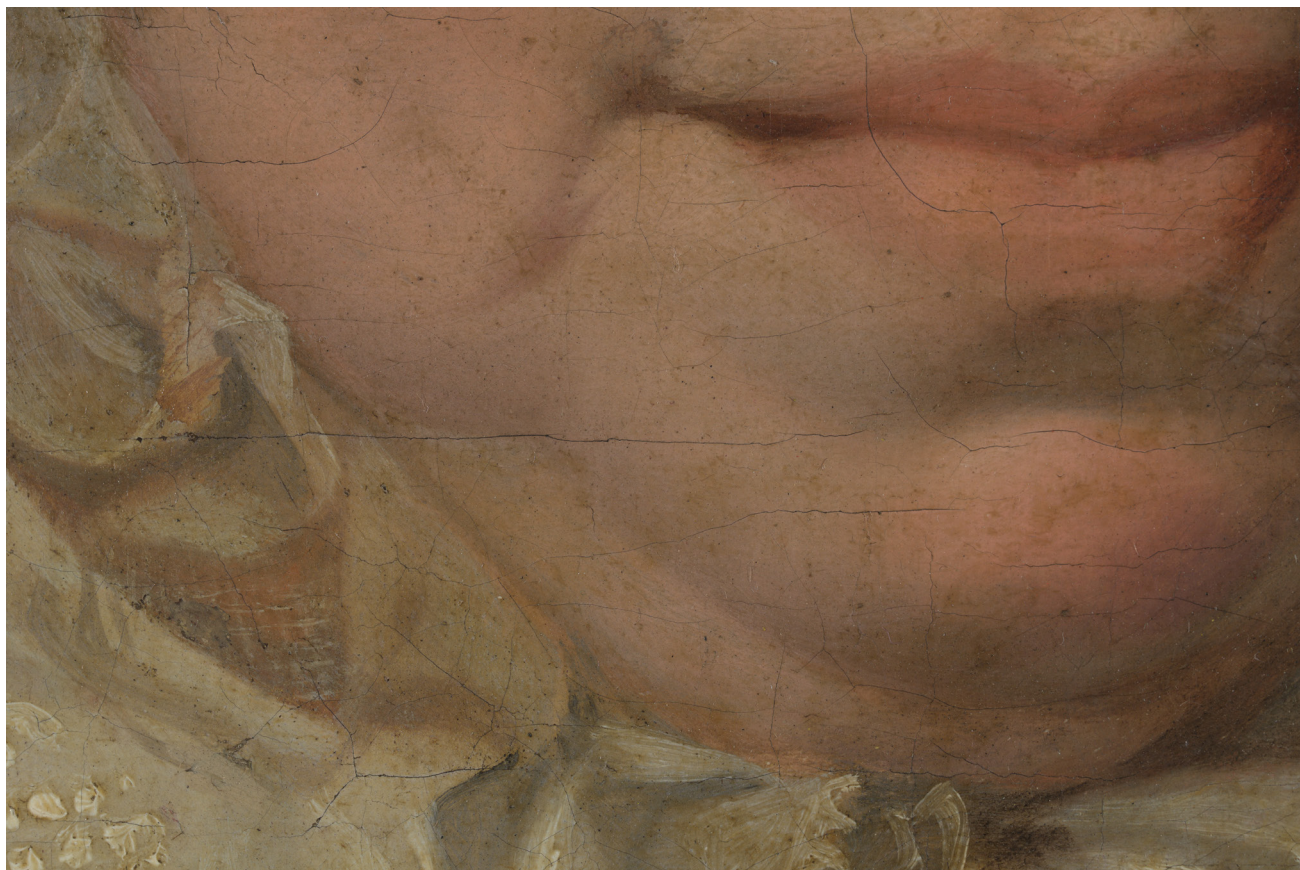
detail ruky a přelepu - snímek v uv luminiscenci

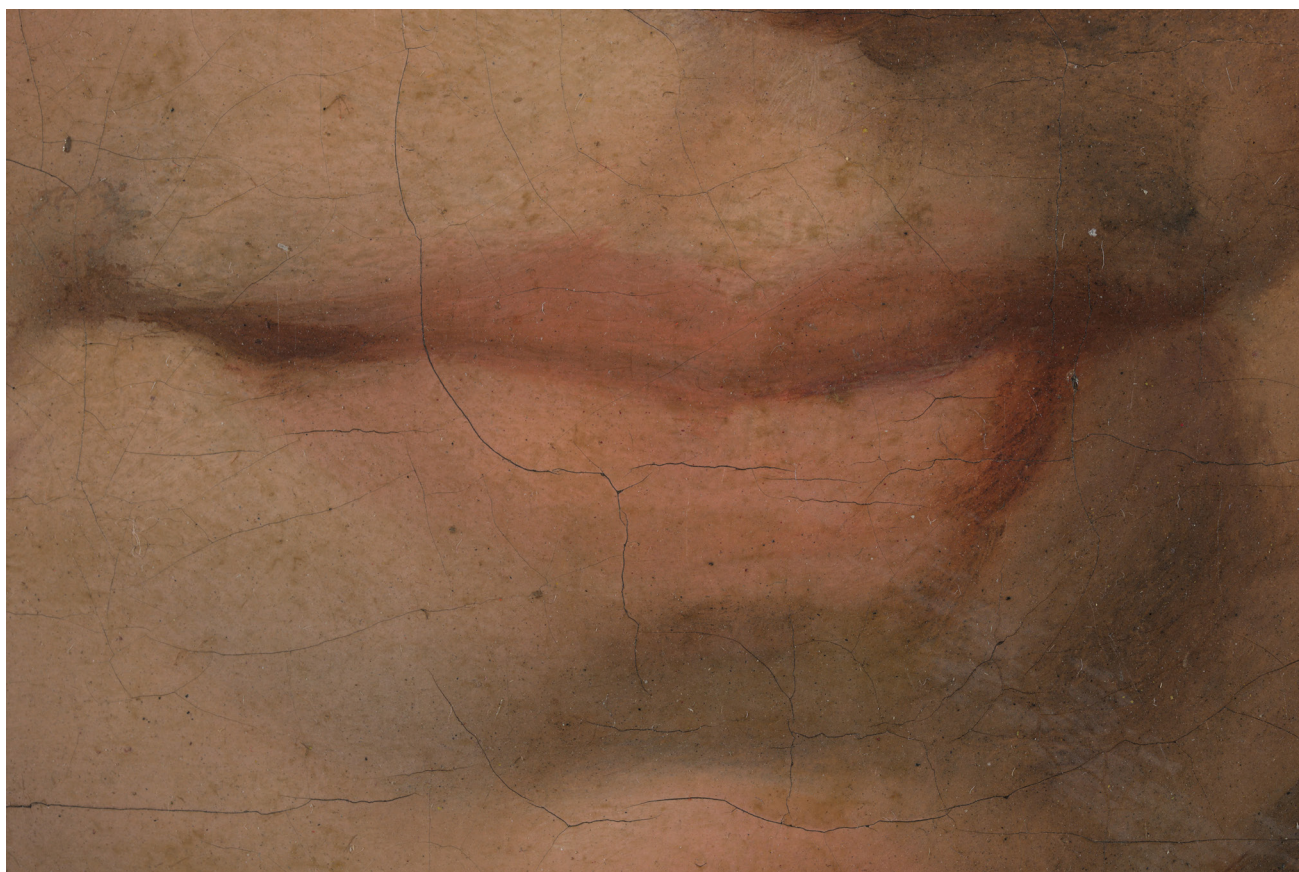
detail oka - rozptýlené viditelné světlo

detail vlasů a čepce - rozptýlené viditelné světlo

detail úst a brady - rozptýlené viditelné světlo

detail úst - rozptýlené viditelné světlo

detail drapérie - rozptýlené viditelné světlo

detail drapérie - rozptýlené viditelné světlo

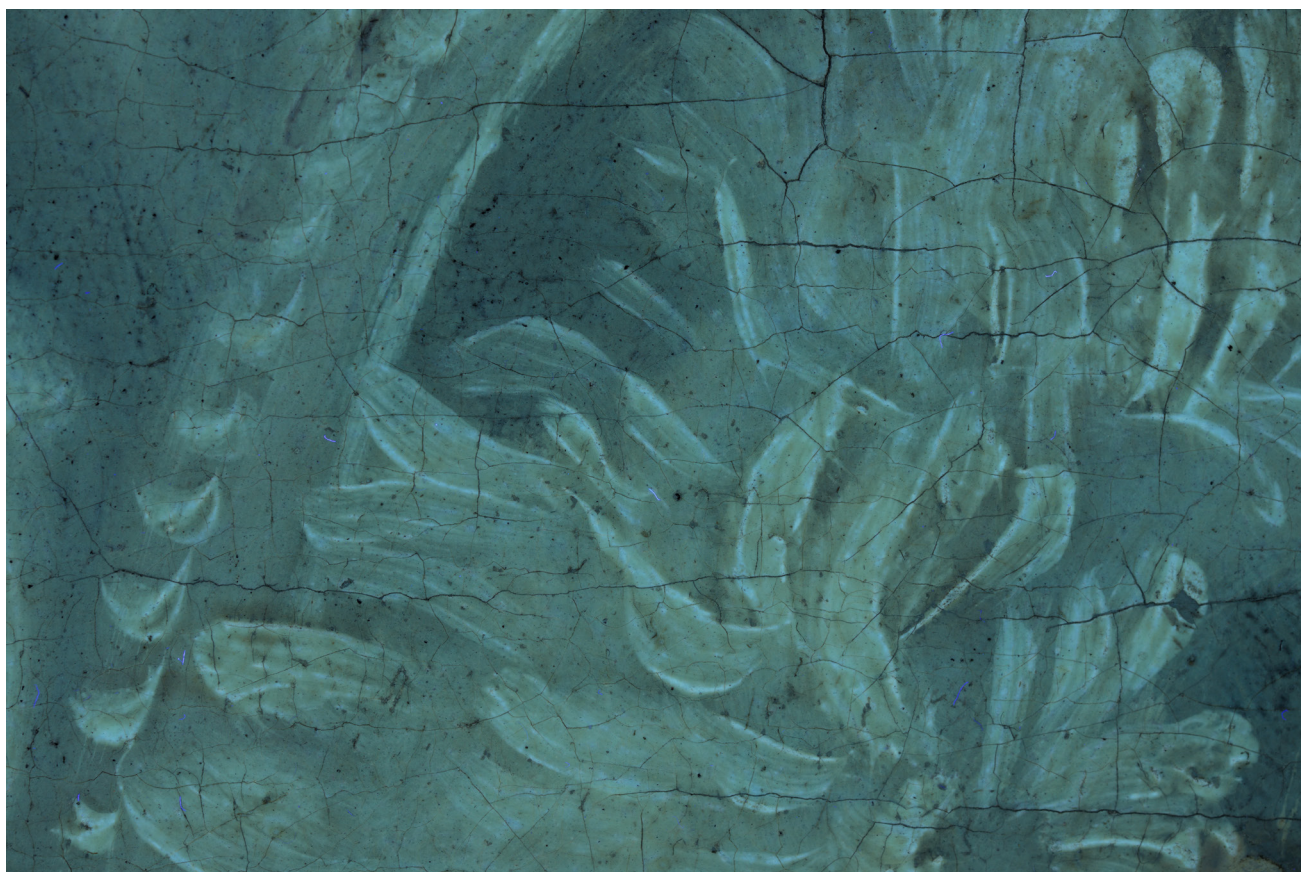
detail krajky - rozptýlené viditelné světlo

detail krajky - razantní boční nasvícení

detail květin - rozptýlené viditelné světlo

detail květin - snímek v uv luminiscenci

detail krakeláže - rozptýlené viditelné světlo

detail krakeláže - razantní boční nasvícení

detail sondy suchým snímáním - rozptýlené viditelné světlo

detail sondy suchým snímáním - razantní boční nasvícení

detail vypadané malby - rozptýlené viditelné světlo

detail vypadané malby - razantní boční nasvícení

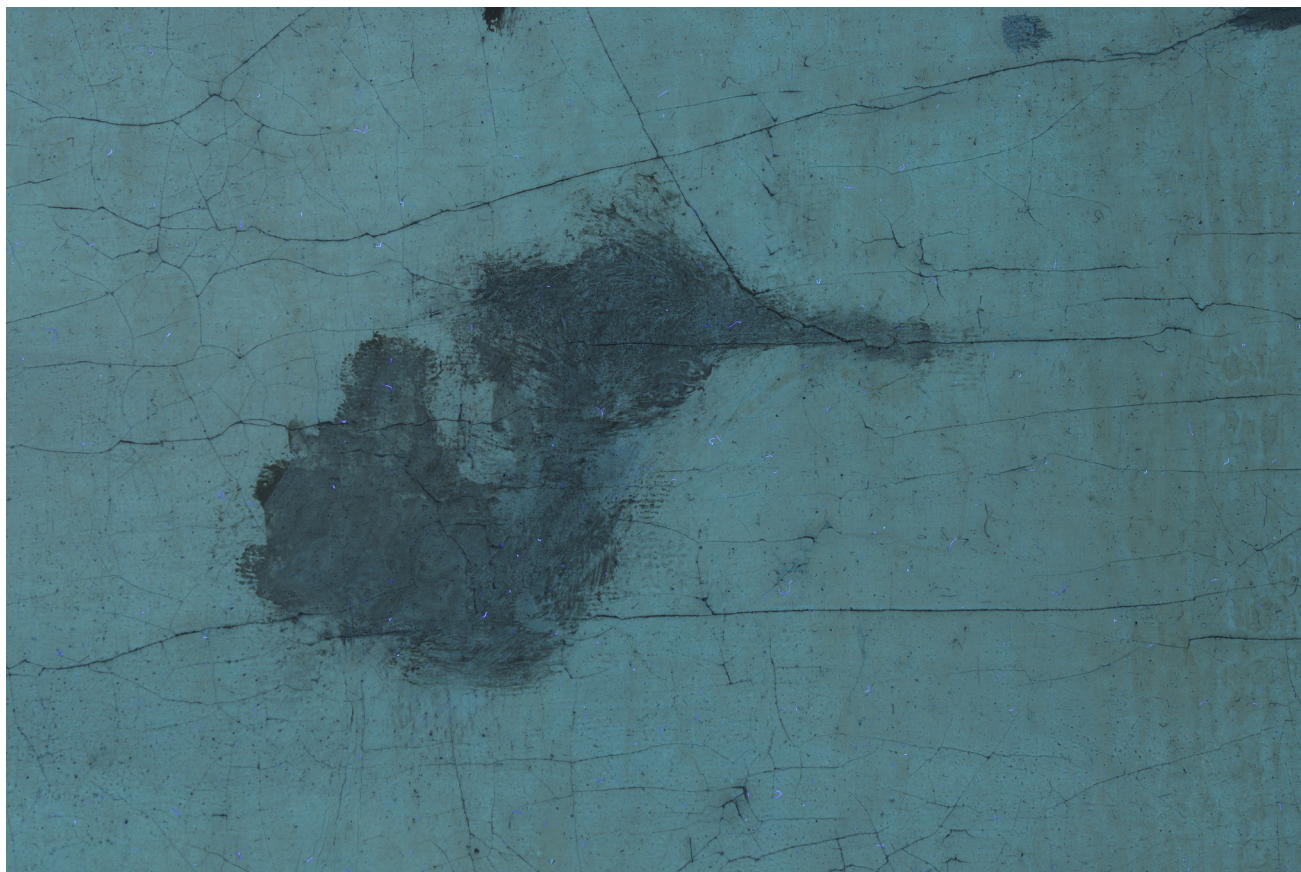
detail přelepu - rozptýlené viditelné světlo

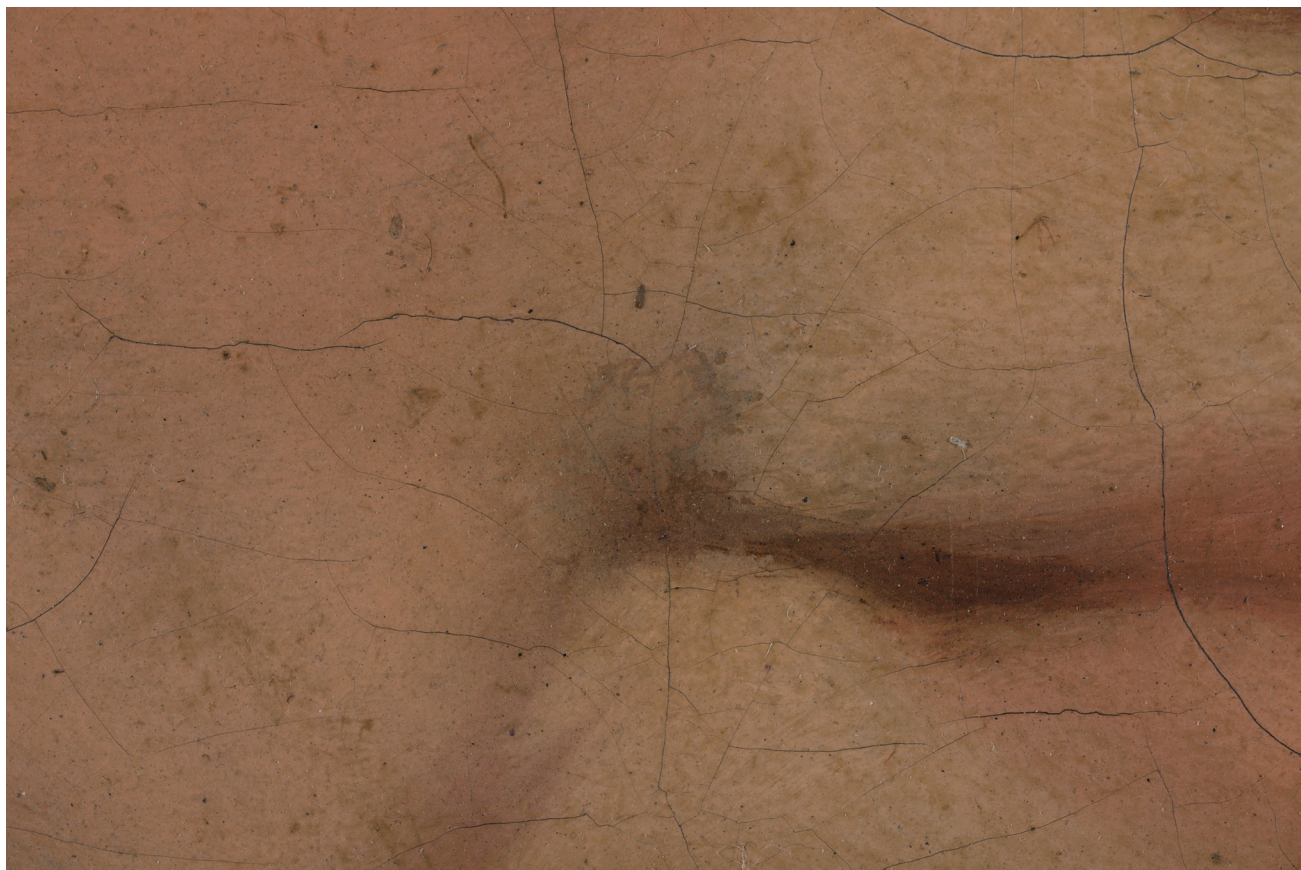
detail přelepu - razantní boční nasvícení

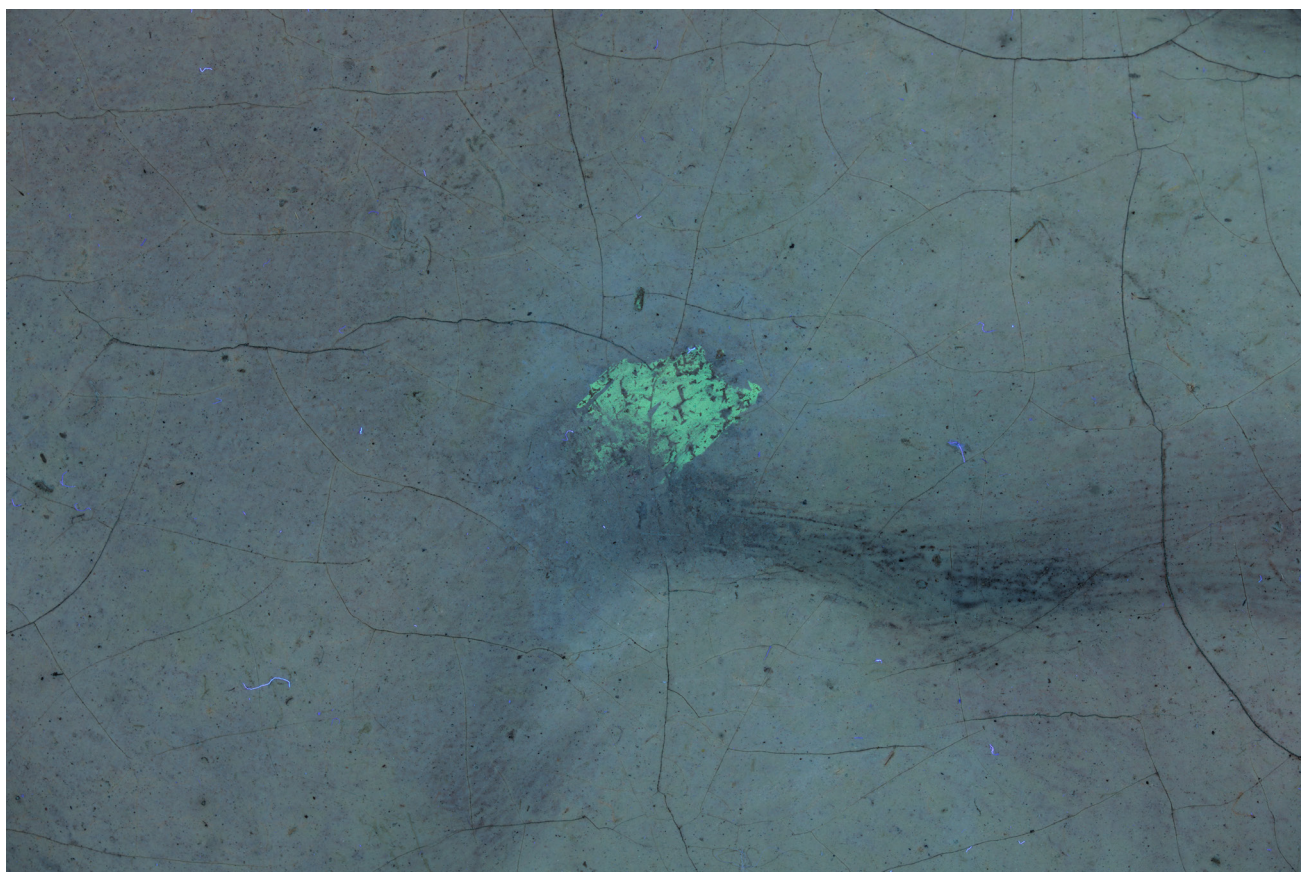
detail retuše - rozptýlené viditelné světlo

detail retuše - snímek v uv luminiscenci

detail retuše - rozptýlené viditelné světlo

detail retuše - snímek v uv luminiscenci

detail vrypu - rozptýlené viditelné světlo

detail vrypu - razantní boční nasvícení

detail zarámování - rozptýlené viditelné světlo

detail boční strany obrazu - rozptýlené viditelné světlo

detail boční strany obrazu - rozptýlené viditelné světlo

detail vypadané malby na okraji obrazu - rozptýlené viditelné světlo

detail struktury rentolázního plátna - rozptýlené viditelné světlo

snímání přelepu - před snímáním

snímání přelepu - zavlhčení white spiritem

snímání přelepu

snímání přelepu - po snímání

lokální konsolidace defektu 5% želatinou

zatížení konsolidovaného defektu

suché čištění rubové strany

suché čištění rubové strany

zažehlování děr po hřebíčcích (kosolidace 5% želatinou)

zažehlování děr po hřebíčcích (kosolidace 5% želatinou)

vyrovnávání okrajů pomocí vlhkosti

zatížení okrajů po vyrovnání

zkoušky snímání lakové vrstvy - VIS

zkoušky snímání lakové vrstvy - UV

snímání lakové vrstvy - negativní sondy - VIS

snímání lakové vrstvy - negativní sondy - UV

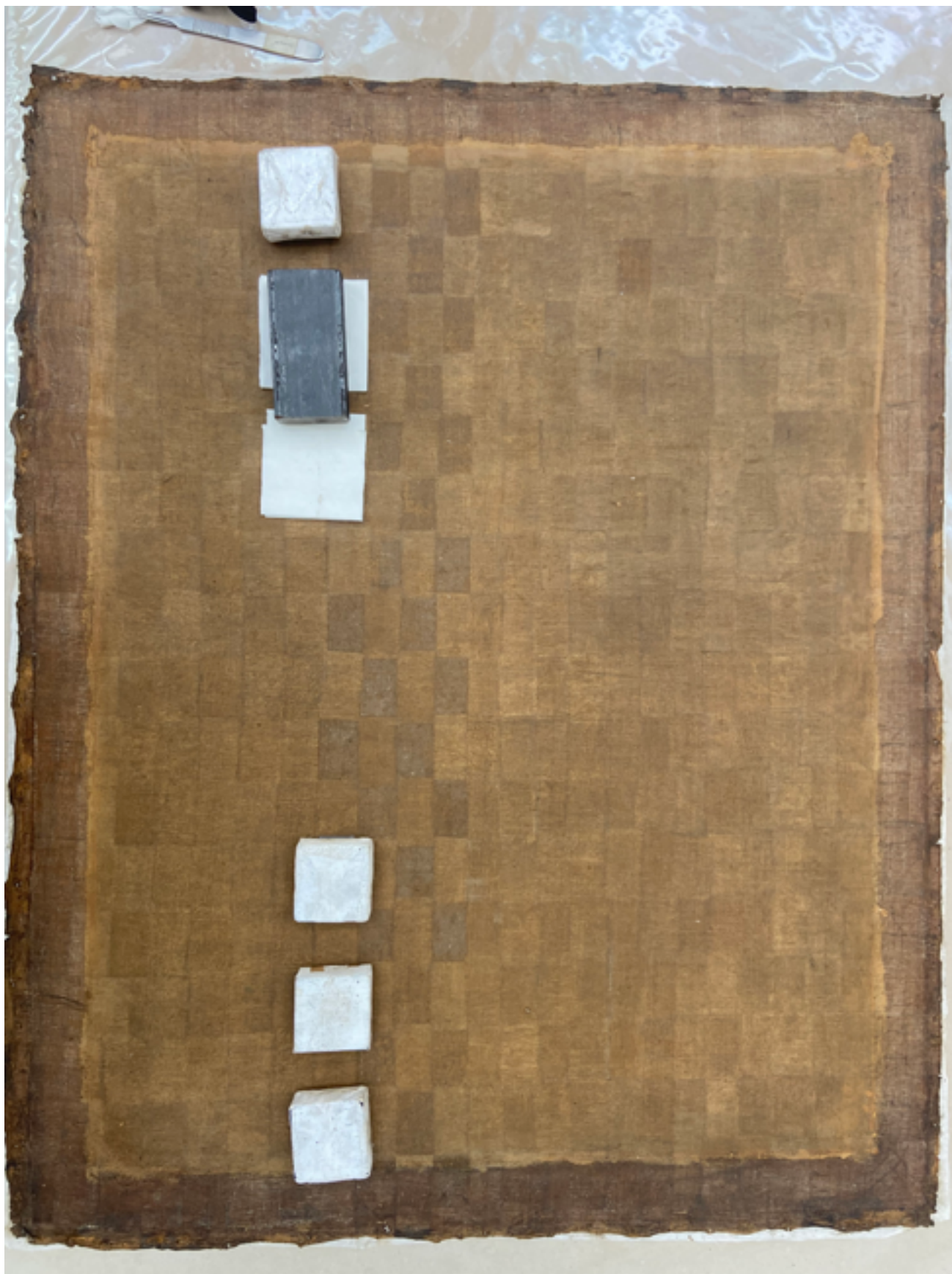
proces odstraňování rentoláže

proces odstraňování rentoláže - detail

detail plátna po odstranění rentoláže

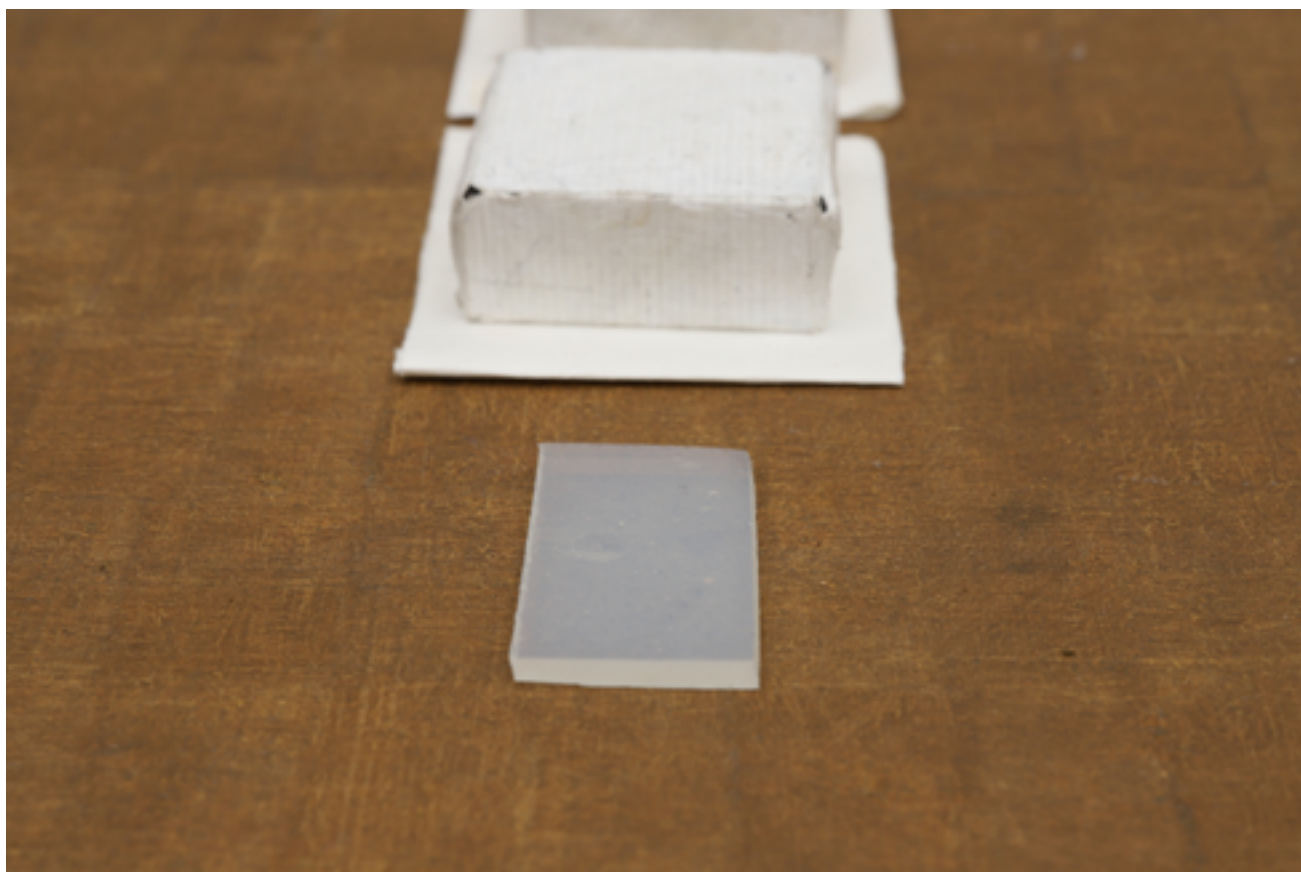
snímání rentolážního lepu

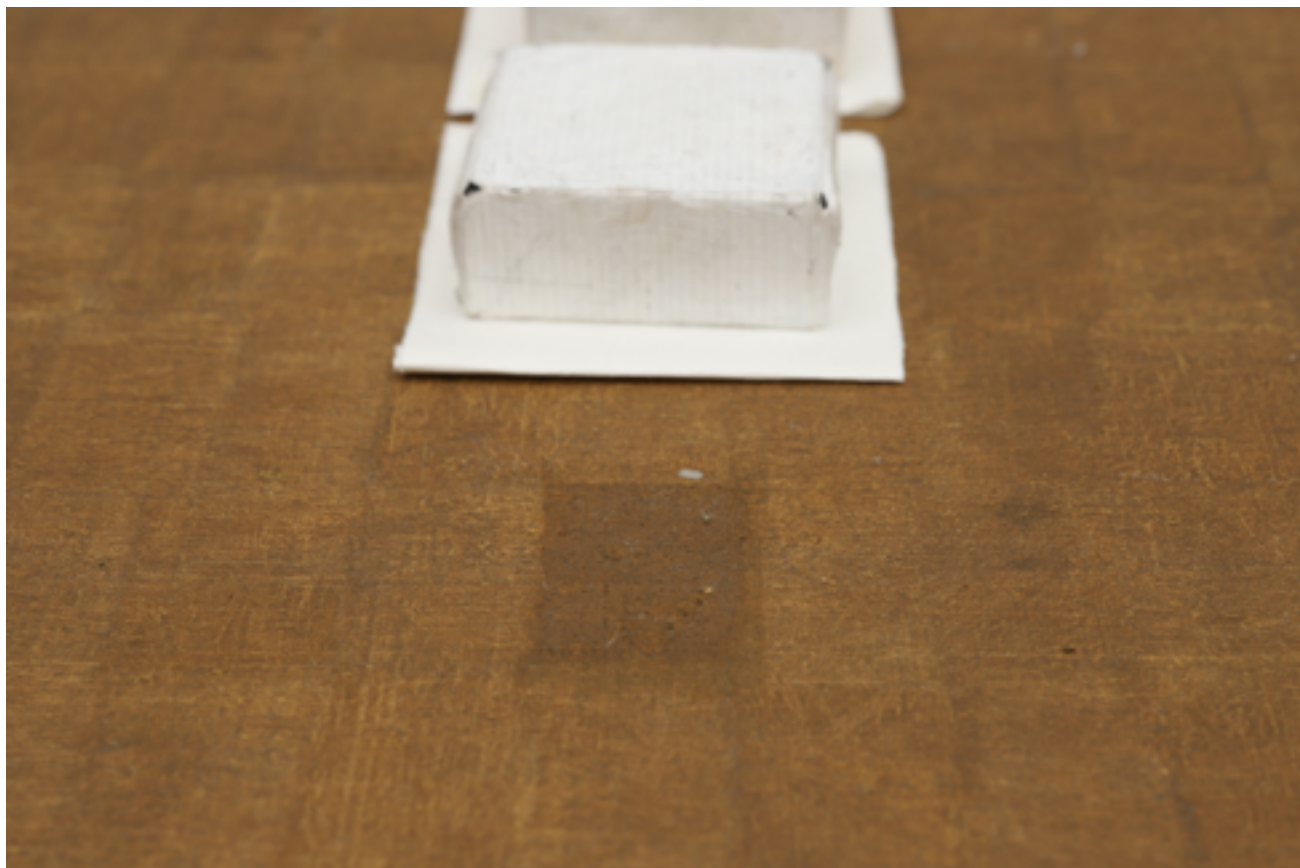
snímání rentolážího lepu

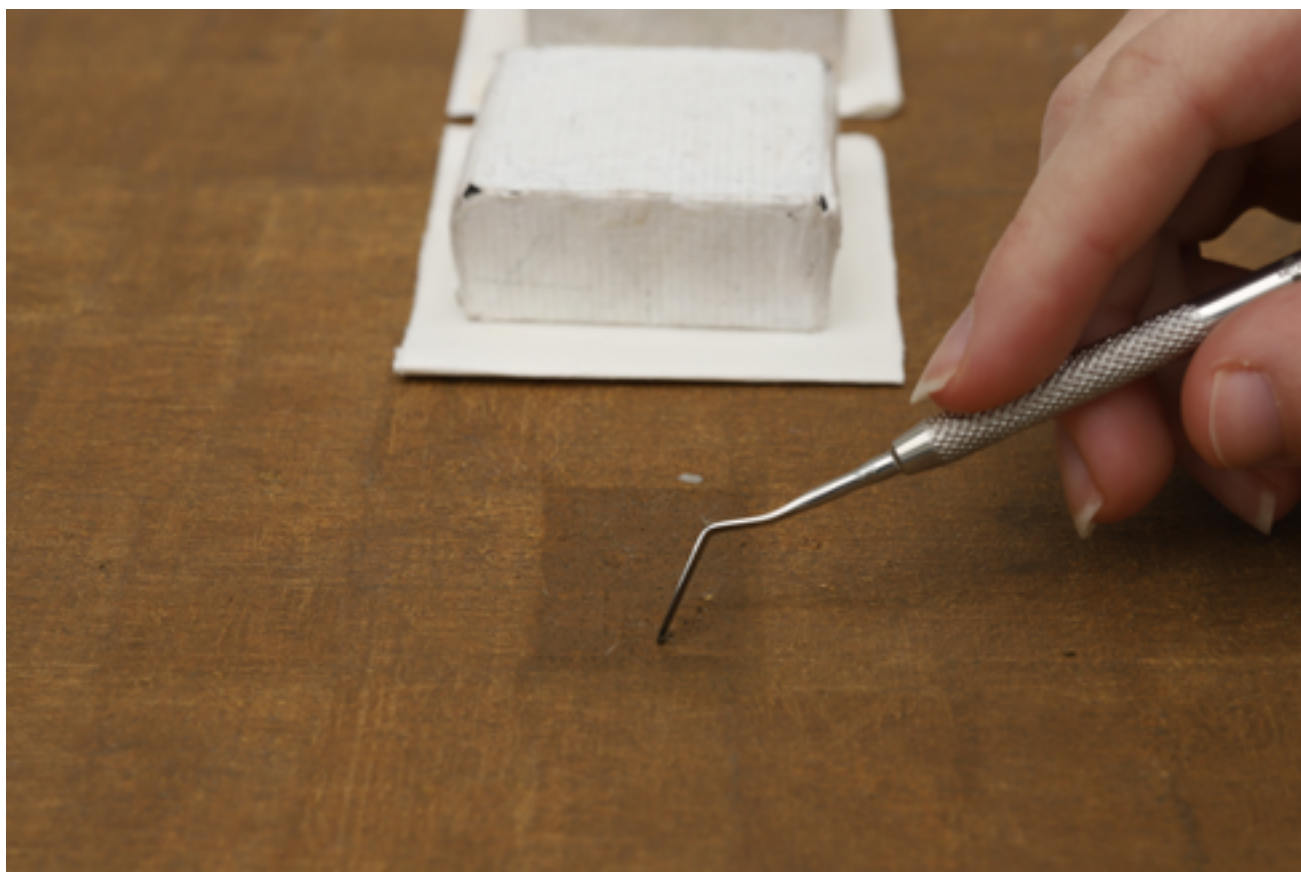
snímání rentolážního lepu

snímání rentolážního lepu - aplikace agarového plátku

snímání rentolážního lepu - navlhčený lep

snímání rentolážního lepu - odstraňování lepu

snímání rentolážního lepu

snímání rentolážního lepu - vysušování

zadní starna plátna po sejmutí lepu

příprava obrazu pro aplikaci konsolidantu

příprava obrazu pro aplikaci konsolidantu

aplikace konsolidantu v podtlaku

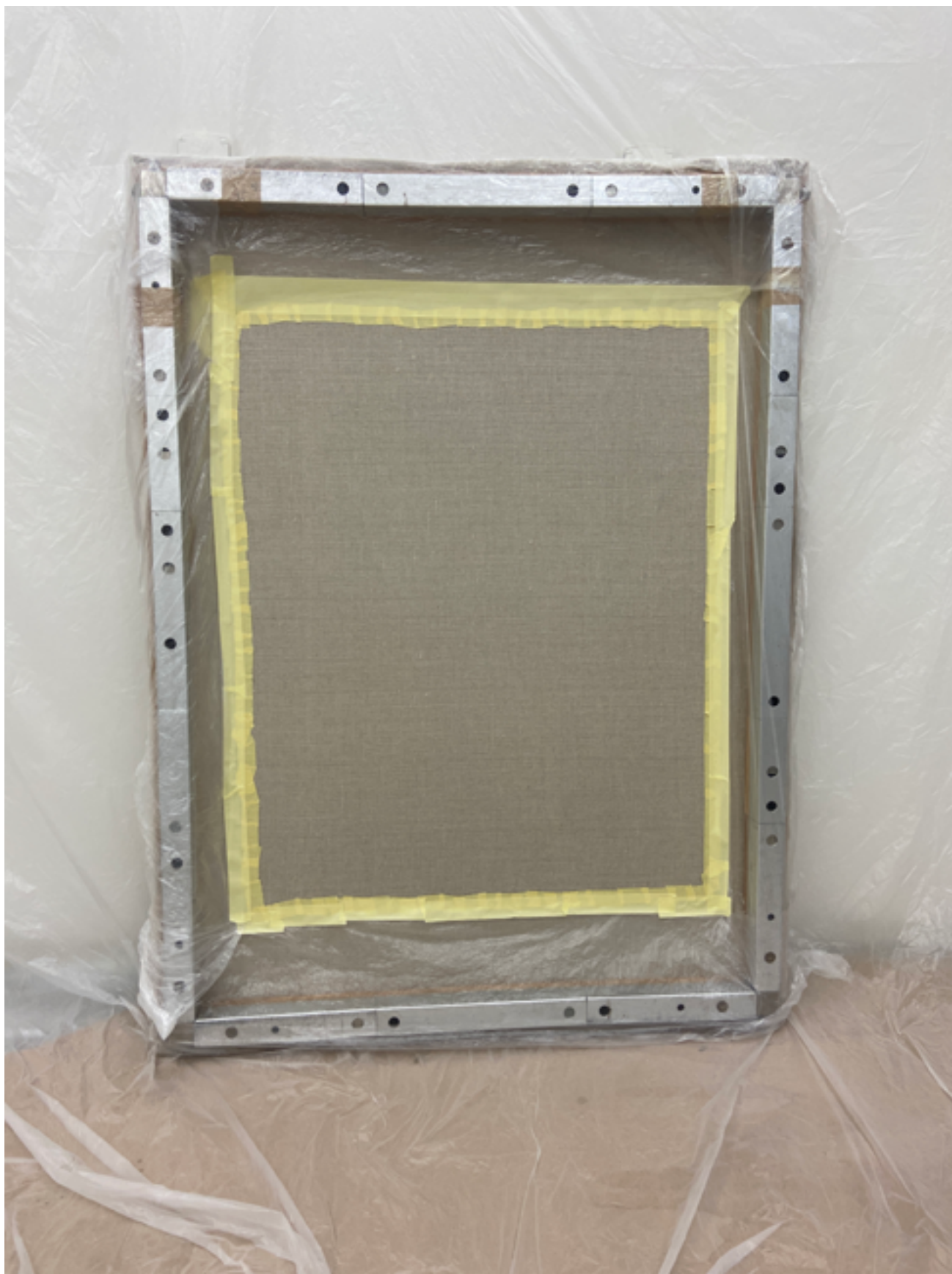
aplikace konsolidantu v podtlaku

aplikace konsolidantu v podtlaku

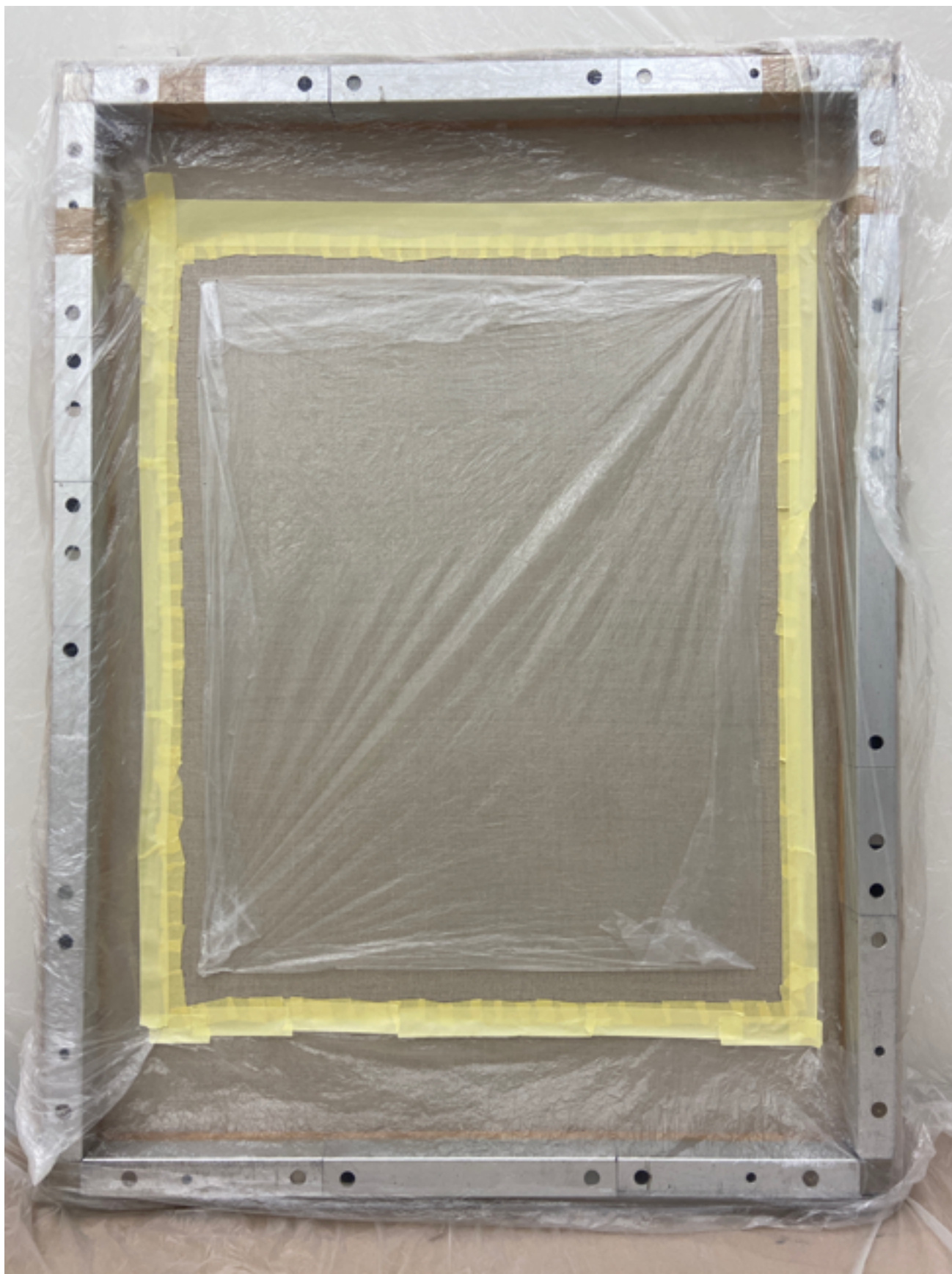
aktivace konsolidantu pomocí tepla v podtlaku

retolážní plátno připravené pro mist lining

zdrsněná struktura plátna pro mist lining

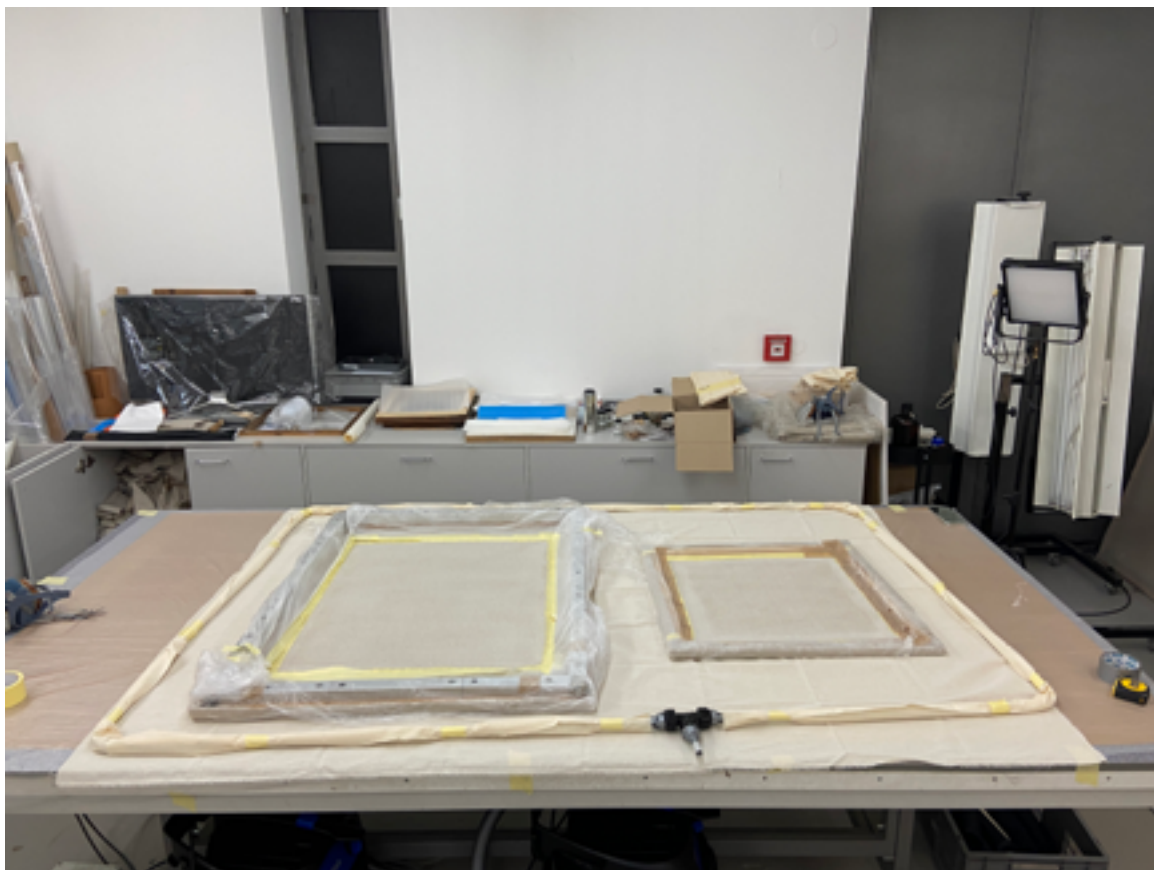
příprava plátna pro mist lining

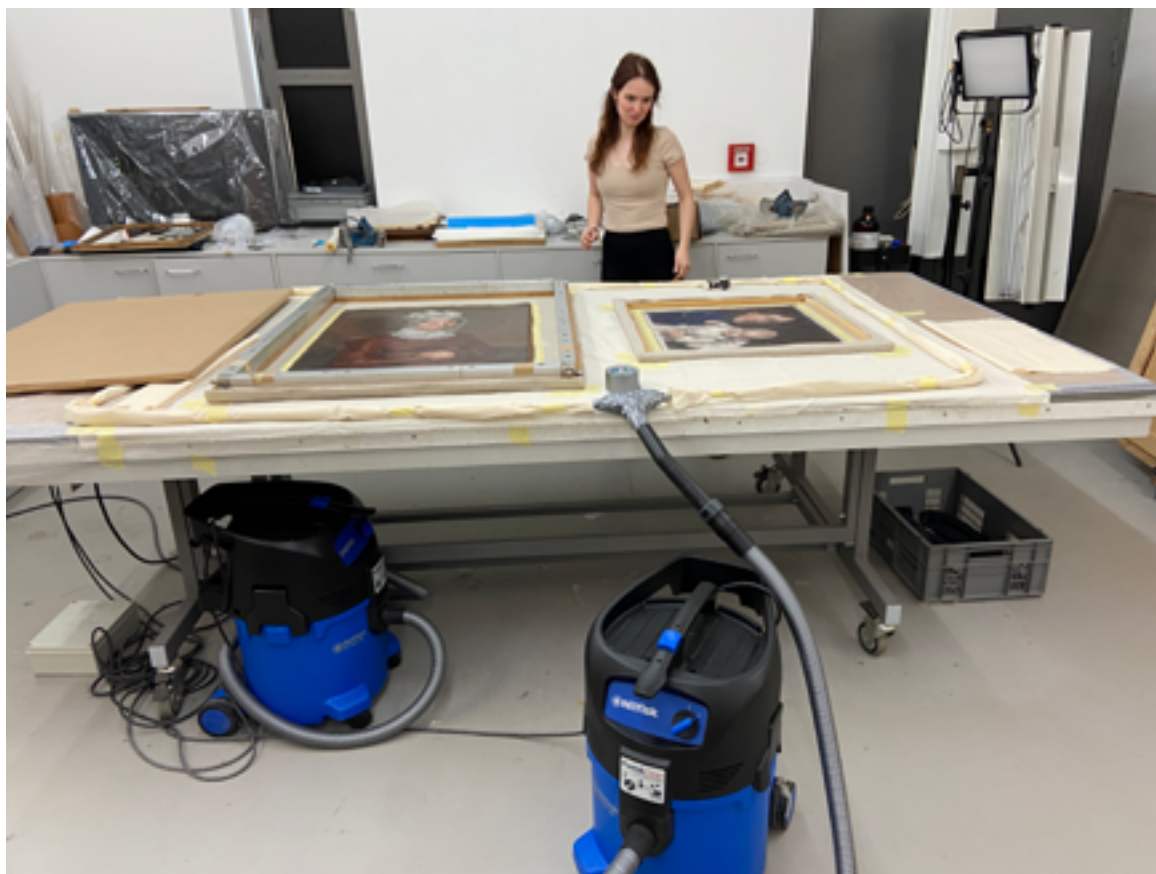
aplikace adheziva pomocí airbrushe na okraje plátna

proces aplikace adheziva

příprava obálky pro retoláž

umístění obrazu na retolážní plátno

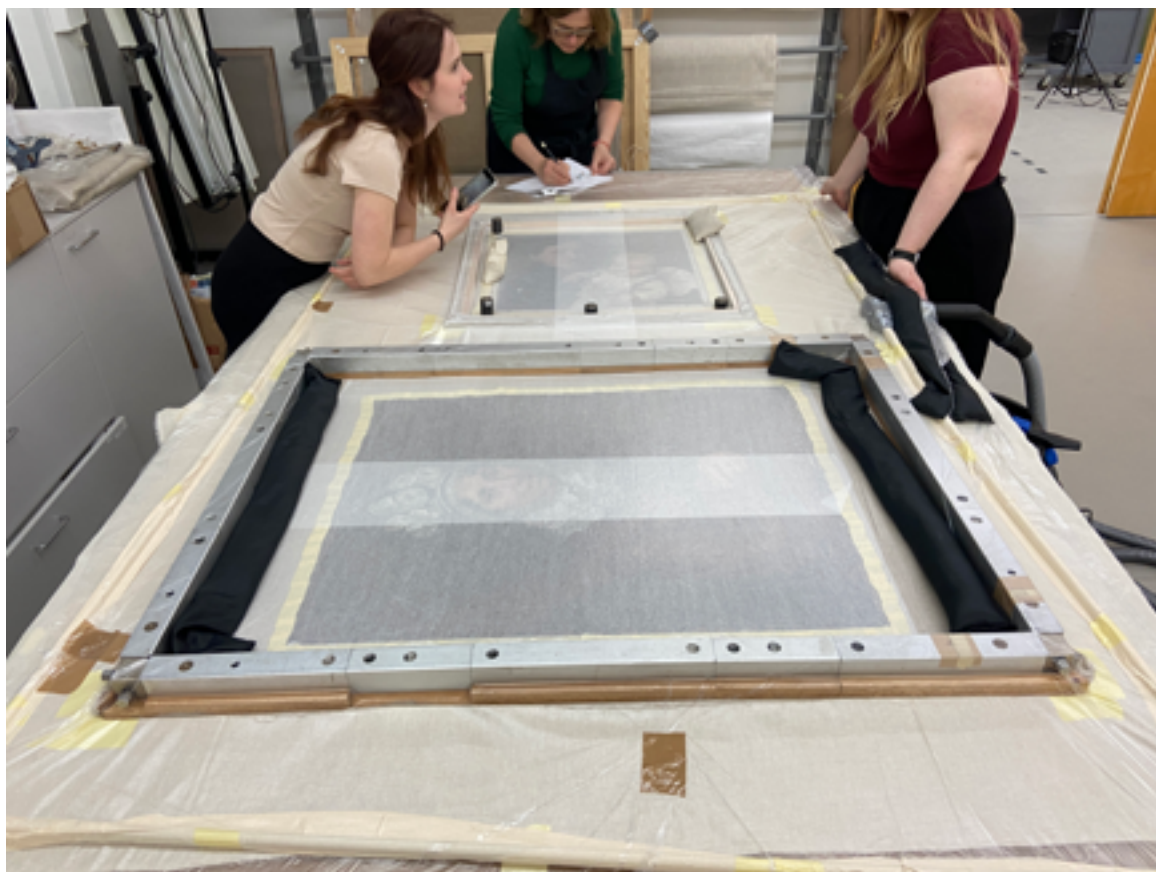
aktivace adheziva pomocí plátýnka napuštěného rozpouštědlem

aktivace adheziva

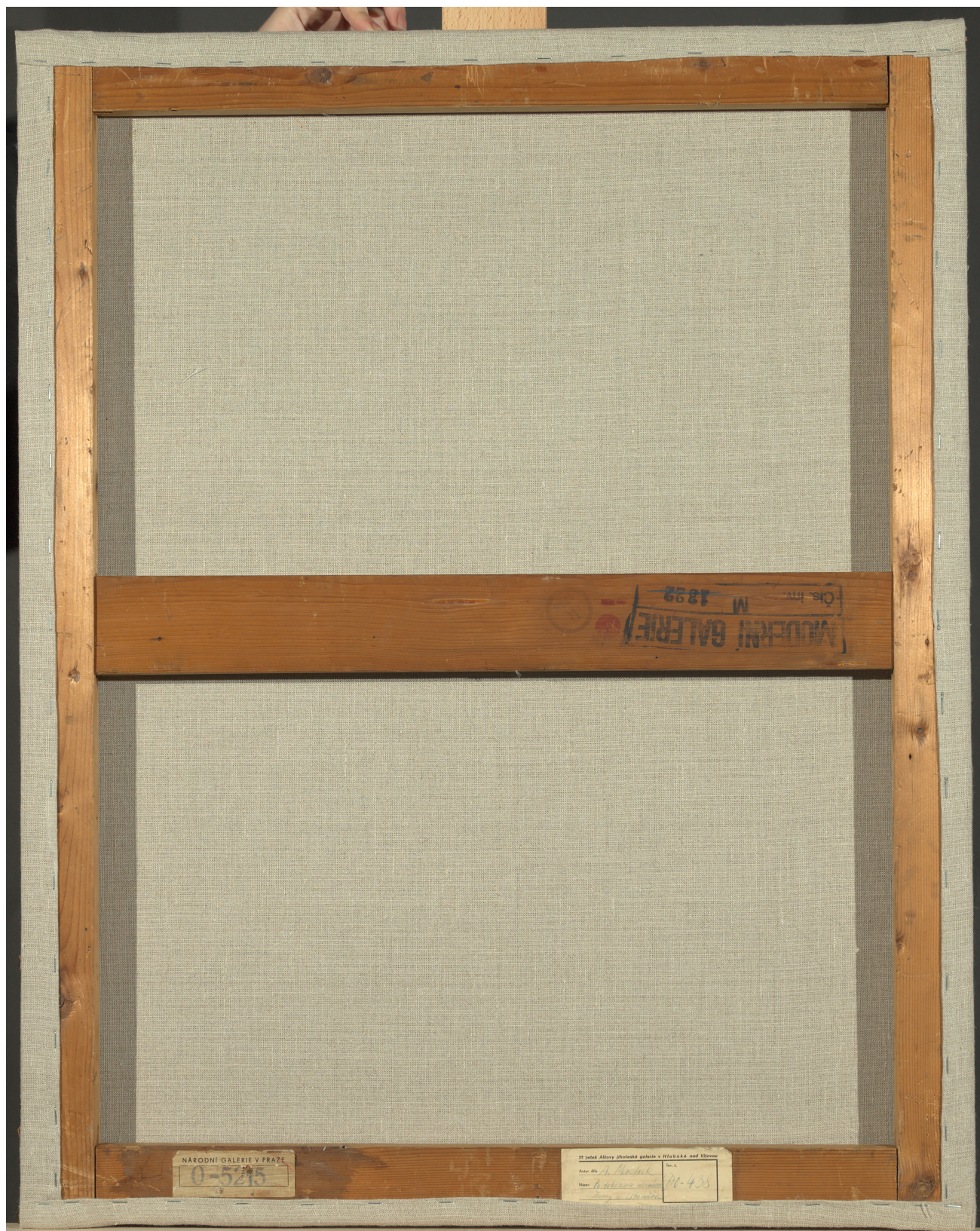
proces rentoláže - vakuová obálka

proces rentoláže - vakuová obálka

napínací rám s distančními lištami

zadní strana obrazu po rentoláži a vypnutí na rám

boční strany obrazu po retoláži a po vypnutí

horní a spodní strana obrazu po rentoláži a po vypnutí

obraz po rentoláži a po vypnutí na rám
defekty jsou vyplněny tmelem

obraz po retuši